

บทที่ 5
บทสรุป ผลการศึกษา
อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ระบบสถาบันการเงิน นับว่ามีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของทุกประเทศเป็นอย่างมาก ในฐานะเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ออมและผู้ลงทุน การล่มสลายของระบบสถาบันการเงินจึงมีผลกระทบต่อการลงทุนโดยรวมของประเทศเท่านั้น แต่ยังคงผลเสียหายต่อเจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ออมทั้งประเทศอีกด้วย

ด้วยเหตุที่ธุรกิจสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่ต้องยอมรับความเสี่ยง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี กฎหมาย และการพัฒนาธุรกรรมทางการเงินใหม่ ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ของตลาดการเงิน ทำให้สถาบันการเงินต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่มีความซับซ้อนมากขึ้น สถาบันการเงินจึงควรจัดให้มีระบบการควบคุมภายใน และระบบบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีการประเมิน ควบคุมและบริหารความเสี่ยงทุกประเภท

การบริหารความเสี่ยงเป็นภาระหน้าที่โดยตรงของสถาบันการเงิน ส่วนการกำกับดูแลสถาบันการเงินนั้นอยู่ภายใต้การดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งในการกำกับดูแลในชุดก่อนเน้นการตรวจสอบฐานะการเงิน การดำเนินงาน และการประเมินคุณภาพสินทรัพย์ แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแนวการตรวจสอบมาเป็นการตรวจสอบแนวใหม่เรียกว่าความเสี่ยง แต่ยังคงการตรวจสอบในแนวเดิมอยู่ สรุปข้อแตกต่างระหว่างการตรวจสอบแนวเดิมและแนวใหม่ได้ดังนี้

ลักษณะการตรวจสอบแนวเดิม

1. การตรวจสอบแนวเดิมเน้นการประเมินด้านคุณภาพสินทรัพย์ การจัดชั้นหนี้คือคุณภาพ เช่น จัดชั้นหนี้สูญ สงสัยจะสูญ และต่ำกว่ามาตรฐาน เป็นต้น
2. การจัดการทั่วไป เช่น การปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่สำนักงานใหญ่กำหนด เป็นต้น
3. ผลการดำเนินงาน เช่น ผลกำไร/ขาดทุนสุทธิของสาขาสถาบันการเงิน เป็นต้น
4. การรายงานจะมุ่งเน้นความครบถ้วนในการจัดชั้นคุณภาพหนี้ เพื่อสั่งการให้สถาบันการเงินกันเงินสำรองเป็นหลัก ประเด็นการปฏิบัติไม่ที่ขอบด้วยกฎหมายและประเด็นสำคัญอื่นๆ ก็จะเสนอแนะในรายงานด้วย

ลักษณะการตรวจสอบแนวใหม่

1. เน้นการตรวจสอบความเสี่ยงของสถาบันการเงินแต่ยังคงแนวเดิมอยู่ โดยกำหนดให้มีการประเมินความเสี่ยงก่อนการเข้าตรวจสอบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ (1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (2) ความเสี่ยงด้านสินเชื่ (3) ความเสี่ยงด้านตลาด (4) ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง (5) ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน

2. กระบวนการตรวจสอบมีขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผนก่อนออกตรวจ (Pre-Examination) หมายถึงการกำหนดขอบเขตการตรวจสอบ การวางแผนด้านปริมาณ เวลาและอัตรากำลังคน รวมทั้งกำหนดประเด็นความเสี่ยงที่จะเข้าตรวจสอบ

2. การตรวจสอบในภาคสนาม (Onsite-Examination) หมายถึงการปฏิบัติงานตรวจสอบ ณ สถานประกอบการของสถาบันการเงิน โดยนำแผนงานที่กำหนดมาปฏิบัติจริง และอาจเพิ่มเติมประเด็นการตรวจสอบได้

3. การจัดทำรายงาน (Post-Examination) หมายถึงการจัดทำรายงานการตรวจสอบภายหลังการตรวจสอบภาคสนามแล้ว เช่น ประเด็นการปฏิบัติไม่สอดคล้องกฎหมาย ประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่สั่งการให้สถาบันการเงินแก้ไข และประเด็นข้อสังเกตด้านความเสี่ยง

3. การประเมินความเสี่ยงในรายงานการตรวจสอบกำหนดให้ระบุความเสี่ยง และแนวโน้มความเสี่ยง ได้แก่ (1) ระดับความเสี่ยงจะแบ่งระดับเป็น สูง กลาง ต่ำ (2) คุณภาพการจัดการจะแบ่งคะแนนเป็น ดี พอใช้ อ่อน (3) แนวโน้มความเสี่ยงในอนาคตนั้นเป็นอย่างไร เพิ่มขึ้น ลดลง

จากการเปลี่ยนแปลงแนวการตรวจสอบดังกล่าวส่งผลต่อผู้ตรวจสอบของธนาคารแห่งประเทศไทยที่จะต้องเข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานในสายกำกับสถาบันการเงิน ณ สำนักงานใหญ่ และสำนักงานภาค เพื่อให้พนักงานมีความรู้ ความเข้าใจ ในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบความเสี่ยงให้มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับการตรวจสอบความเสี่ยงของสถาบันการเงินในเขตภาคเหนือ สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

สรุปผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นผู้ตรวจสอบสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ จำนวนทั้งสิ้น 22 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 86.4 ตำแหน่งของผู้ตรวจสอบสถาบันการเงิน ส่วนใหญ่เป็นผู้ตรวจสอบอัตราเงินเดือนขั้น 4 คิดเป็นร้อยละ 45.5 ประสบการณ์ในการตรวจสอบของผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินส่วนใหญ่ มากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.8 ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุด ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 72.7 ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงิน ที่เคยอบรมความเสี่ยง คิดเป็นร้อยละ 45.5 ไม่เคยอบรมความเสี่ยงร้อยละ 54.5

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบความเสี่ยง ของผู้ตรวจสอบสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ

จากผลการวิเคราะห์และการแปรผลสามารถสรุปผลดังนี้

1. ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการตรวจสอบความเสี่ยง

ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่สถาบันการเงินมีความเสี่ยงทางการเงิน ระดับมากได้แก่ การตรวจสอบความเสี่ยงของสถาบันการเงินเป็นสิ่งจำเป็น การตรวจสอบความเสี่ยงสำนักงานเขต/ภาค เป็นสิ่งจำเป็น การตรวจสอบความเสี่ยงสำนักงานสาขา เป็นสิ่งจำเป็น การตรวจสอบความเสี่ยงมีประโยชน์มากกว่าการตรวจสอบเน้นด้านคุณภาพของสินทรัพย์ ระดับปานกลางได้แก่ ผู้บริหารสถาบันการเงินมีความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงดี

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงด้านเครดิต

ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นด้วยกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงด้านเครดิตในระดับมาก โดย 3 อันดับแรกได้แก่ (1) ภาวะเศรษฐกิจ (2) ระบบการวิเคราะห์เครดิตขาดความรัดกุมและทันสมัย (3) แผนกลยุทธ์และนโยบายของสถาบันการเงิน

3. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน

ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นด้วยกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงานในระดับมาก โดย 3 อันดับแรกได้แก่ (1) การควบคุมภายในขาดประสิทธิภาพ (2) ระบบงานสารสนเทศขาดประสิทธิภาพ (3) การทุจริตของพนักงานเอง

4. การจัดการความเสี่ยงของสถาบันการเงิน

ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นด้วยกับการจัดการความเสี่ยง ของสถาบันการเงิน ในระดับมาก โดย 3 อันดับแรกได้แก่ (1) การควบคุมภายในที่ีจะช่วยลดความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงานลงได้ (2) รายงานของผู้ตรวจสอบภายในเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของสถาบันการเงินเพื่อลดความเสี่ยงได้ (3) สถาบันการเงินมีระบบการป้องกันความเสี่ยงแล้ว ในระดับปานกลางได้แก่ สถาบันการเงินจะต้องนำระบบการป้องกันความเสี่ยงมาใช้ในการปฏิบัติงาน ได้อย่างต่อเนื่อง

5. การวางแผนการตรวจสอบ

ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นด้วยกับการวางแผนการตรวจสอบในระดับมากทั้งการวางแผนก่อนการตรวจสอบความเสี่ยง มีความสำคัญ และการวางแผนก่อนการตรวจสอบความเสี่ยง ทำให้ทราบว่าสถาบันการเงินมีความเสี่ยงอะไรบ้างที่อาจจะเกิดขึ้น

6. การตรวจสอบภาคสนาม

ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นด้วยกับการตรวจสอบภาคสนามในระดับมากทั้งการตรวจสอบความเสี่ยงภาคสนามช่วยให้พบประเด็นสำคัญเพิ่มเติมในการตรวจสอบ และการตรวจสอบความเสี่ยงในภาคสนามเป็นการนำแผนการตรวจสอบที่กำหนดไว้มาปฏิบัติให้บรรลุผล

ตอนที่ 3 การลำดับความสำคัญของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและปัจจัยของความเสี่ยงของผู้ตรวจสอบสถาบันการเงิน

จากผลการวิเคราะห์และแปรผลสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงด้านเครดิต

ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นว่า เครื่องมือที่สำคัญ 3 อันดับแรกได้แก่ (1) นโยบายการให้สินเชื่อ (2) การมีคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงด้านเครดิต (3) การวิเคราะห์ลูกหนี้โดยการให้คะแนนก่อนการอนุมัติสินเชื่อ

2. ปัจจัยของความเสี่ยงด้านเครดิต

ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นว่าปัจจัยของความเสี่ยงด้านเครดิตที่สำคัญ 3 อันดับแรกได้แก่ (1) ภาวะเศรษฐกิจ (2) ระบบวิเคราะห์เครดิตที่มีประสิทธิภาพ (3) แผนกลยุทธ์และนโยบายของสถาบันการเงิน

3. ปัจจัยความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน

ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นว่า ปัจจัยความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงานที่สำคัญ 3 อันดับแรกได้แก่ (1) การควบคุมภายในที่ไม่มีประสิทธิภาพ (2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กรระดับสูง (3) การพัฒนาระบบงานสารสนเทศยังไม่ทันสมัย

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นอื่น ๆ ของผู้ตรวจสอบสถาบันการเงิน ในการตรวจสอบความเสี่ยง สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นว่าการตรวจสอบความเสี่ยงเป็นการตรวจสอบที่มองภาพกว้างทั้งระบบ และสุมเข้าไปทดสอบรายการบางประเด็น ซึ่งอาจทำให้คลาดเคลื่อนและไม่ครอบคลุมการตรวจสอบทั้งหมด และเป็นการเน้นมองภาพในอนาคต ซึ่งต้องใช้ฐานข้อมูลค่อนข้างมาก และใช้ประสบการณ์ในการตรวจสอบของผู้ตรวจสอบสูง จึงจะทำให้การตรวจสอบความเสี่ยงมีประสิทธิภาพ

การตรวจสอบความเสี่ยงเป็นการตรวจสอบแนวใหม่ ซึ่งผู้ตรวจสอบบางครั้งอาจจะยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงจำเป็นต้องเข้ารับการศึกษาอบรมและความรู้เพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้นอีกทั้งต้องหาประสบการณ์ในการตรวจสอบภาคสนาม นอกจากนี้ในช่วงแรกของการตรวจสอบแนวใหม่ควรวางแผนเรื่องระยะเวลาการตรวจสอบให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้ตรวจสอบจะได้มีเวลาศึกษาระบบงานของสถาบันการเงินมากยิ่งขึ้น เพื่อจะทำให้การตรวจสอบมีประสิทธิภาพ สำหรับการตรวจสอบแนวเดิมคือการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินยังมีความจำเป็นอยู่ และควรให้ความสำคัญเหมือนเดิม เพราะเป็นพื้นฐานในการตรวจสอบแนวความเสี่ยงด้วยเนื่องจากข้อมูลที่เป็นตัวเลขจะเป็นข้อมูลหลักในการใช้พยากรณ์อนาคตได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

นอกจากนั้นผู้ตรวจสอบยังเห็นว่าสถาบันการเงินในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังไม่มีข้อมูลบางประเด็นที่รองรับการตรวจสอบความเสี่ยงได้อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะการตรวจสอบในเขตภาคเหนือ และในการปฏิบัติงานตรวจสอบ ควรมีการสุมตรวจสอบสาขา สำนักงานเขต หรือสำนักงานภาคของสถาบันการเงินให้มากยิ่งขึ้น ไม่ควรเน้นตรวจสอบเฉพาะสำนักงานใหญ่ของสถาบันการเงินอย่างเดียว เนื่องจากอาจมีการโอนธุรกรรมที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องมาไว้ที่สาขาในเขตภูมิภาคได้ ผู้ตรวจสอบบางคนเห็นว่าการตรวจสอบแนวเดิมคือการตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินเป็นหลักในการตรวจสอบสถาบันการเงินในเขตภูมิภาคน่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการตรวจสอบที่เน้นความเสี่ยง เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจสอบความเสี่ยงในเขตภูมิภาคมีจำนวนน้อยกว่าที่สำนักงานใหญ่ แต่เห็นด้วยกับการตรวจสอบความเสี่ยงที่สำนักงานใหญ่ของสถาบันการเงินนั้น ๆ

อภิปรายผล

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย เกี่ยวกับการตรวจสอบความเสี่ยงของสถาบันการเงินในเขตภาคเหนือ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมา อภิปรายดังนี้

1. ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นว่าการตรวจสอบความเสี่ยงของสถาบันการเงินเป็น สิ่งจำเป็น และการตรวจสอบความเสี่ยงมีประโยชน์มากกว่าการตรวจสอบที่เน้นคุณภาพของ สินทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับ Laurence H. Meyer กล่าวว่า สถาบันการเงินต้องยอมรับว่าในการ ดำเนินธุรกิจต้องเผชิญกับความเสี่ยงเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และต้องหา วิธีการจัดการกับความเสี่ยง แนวความคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงมิใช่เรื่องเล็ก ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นราก ฐานสำคัญของระบบสถาบันการเงิน และเป็นตัวการในการปฏิรูประบบสถาบันการเงินในปัจจุบัน ด้วย ดังนั้นสถาบันการเงินจึงต้องเผชิญความจริงว่า ระบบสถาบันการเงินที่ให้ผู้ยืมนั้นมีความเสี่ยง และจะต้องปรับเปลี่ยนความเสี่ยงให้เป็นโอกาสสำหรับการดำเนินธุรกิจ ซึ่งในโลกเศรษฐกิจแห่ง ยุคโลกาภิวัตน์ สถาบันจะต้องเพิ่มความเชี่ยวชาญ ในการจัดการความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจให้ มากยิ่งขึ้นต่อไป และกฤษ ฟอร์ดเล็ด (2545) กล่าวว่า การนำแนวทางการตรวจสอบระบบบริหาร ความเสี่ยงของธนาคารแห่งประเทศไทยอย่างธนาคารชั้นนำของโลกมาใช้กำกับตรวจสอบ ธนาคารพาณิชย์แทนการตรวจสอบฐานะและดำเนินงานทั่วไป วิธีการตรวจสอบแนวใหม่จะช่วย ให้เกิดความมั่นคงของระบบสถาบันการเงินของประเทศไทยในระยะยาว

2. ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสียหายด้านเครดิต ได้แก่ ภาวะ เศรษฐกิจ และระบบการวิเคราะห์ที่เคร่งครัดขาดความรัดกุมและทันสมัย

3. ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสียหายด้านการปฏิบัติงาน ได้แก่การควบคุมภายในขาดประสิทธิภาพ ระบบงานสารสนเทศขาดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยัง เห็นว่า การจัดการความเสี่ยงของสถาบันการเงิน ได้แก่ การควบคุมภายในที่ดีจะช่วยลดความเสี่ยง ด้านการปฏิบัติงานได้

4. ผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดการความเสี่ยงของสถาบันการ เงินในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ พรสรัญ รุ่งเจริญกิจกุล (2542) กล่าวว่า โลกทุกวันนี้มีความจำเป็น ต้องบริหารจัดการความเสี่ยง ทั้งนี้เพราะการทำธุรกิจมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ต้องแข่งขันภายใต้โลกไร้พรมแดน จึงถูกกดดันให้ดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใสมากขึ้น ในการสร้างระบบบริหาร ความเสี่ยงขึ้นในองค์กรนั้น จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน และต้องเป็นนโยบายที่ผู้บริหารระดับ สูงให้การสนับสนุน เพื่อทุกคนจะได้มีส่วนร่วมจนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับความเสี่ยง และการตรวจสอบความเสี่ยงของสถาบันการเงิน ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากการที่ความเสี่ยงเป็นสิ่งที่องค์กรต่างๆ ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน มีลักษณะที่ซับซ้อนและนับวันผลกระทบที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อันเนื่องมาจากสภาวะแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ฝ่ายบริหารของสถาบันการเงินจะต้องเตรียมพร้อมในการแก้ไข หรือบรรเทาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นให้ได้ ด้วยการเข้าไปดูแลเกี่ยวกับความเสี่ยงทางธุรกิจอย่างเป็น ระบบและแบบเบ็ดเสร็จ เพื่อควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่อาจมีและอาจส่งผลกระทบต่อองค์กร

2. การสร้างระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้สถาบันการเงินพร้อมที่จะตอบสนองหรือปรับเปลี่ยนกระบวนการควบคุมความเสี่ยงทางธุรกิจ เพื่อป้องกันหรือลดผลกระทบที่อาจมีต่อองค์กรลงได้ นอกจากนี้ระบบการควบคุมที่ดีจะช่วยฝ่ายบริหารสามารถคาดการณ์ถึงปัจจัยเสี่ยงใหม่ๆ ที่อาจเกิดขึ้นอีกด้วย

3. การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงเป็นเรื่องใหม่สำหรับทุก ๆ ฝ่าย ทั้งฝ่ายสถาบันการเงิน ฝ่ายผู้ตรวจสอบภาครัฐ และผู้ตรวจสอบภายนอก ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวควรต้องไปหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อต่าง ๆ เช่น ทางอินเทอร์เน็ต หนังสือวารสารต่าง ๆ หรือเข้ารับการอบรมสัมมนาการบริหารความเสี่ยงที่ถูกจัดขึ้นเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจ อย่างถ่องแท้ยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

ในการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหาการตรวจสอบความเสี่ยง และผลการวิเคราะห์ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของผู้ตรวจสอบสถาบันการเงินเกี่ยวกับการตรวจสอบความเสี่ยง ซึ่งเป็นที่มาของข้อเสนอแนะเพิ่มเติมหากมีการศึกษาครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันการเงินเกี่ยวกับการตรวจสอบความเสี่ยงของธนาคารแห่งประเทศไทย การบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงิน รวมถึงแนวการตรวจสอบความเสี่ยงของผู้ตรวจสอบภายในของสถาบันการเงิน

2. ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้ตรวจสอบธนาคารแห่งประเทศไทยในส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) และผู้ตรวจสอบภายนอกที่ตรวจสอบสถาบันการเงินด้วย